

Martina Vaníková

Saturnský verš

FF UK Praha, září 2008

Martina Vaníková se ve své práci věnuje problematice metrické struktury tzv. saturnského verše, tedy metrického schématu, v němž jsou podle předpokladů složeny nejstarší latinské literární památky. Jak správně M. Vaníková zmiňuje v úvodu (a dokresluje to vtipně zvolenými citacemi Lindsaye a Pulgrama), diskuse o povaze tohoto metrického schématu probíhají již dvě stě let a stále nebylo nalezeno žádné uspokojivé řešení. Proto se může zdát diplomandčina volba tématu poněkud troufalá; dle mého názoru se však její odvaha vyplatila.

Po krátké úvodní kapitole následuje obsáhlá druhá kapitola, jejímž úkolem bylo shrnout dosavadní výsledky bádání o saturnském verši. V daném případě se ovšem jedná o úkol velice nesnadný. Jak bylo řečeno, různých pokusů o řešení již bylo mnoho, jednotlivé příspěvky pracují s různými soubory veršů, metrické rozbory jsou většinou velice komplikované, připouštějí množství různých licencí, mnohdy jsou nepodložené prací s konkrétním primárním materiálem, často se navzájem liší jen v drobných nuancích – zkrátka vytvořit z této nepřehledné „změti“ přiměřeně stručný a výstižný přehled vyžaduje značnou dávku trpělivosti a systematičnosti. M. Vaníková podala v této části práce dle mého názoru obdivuhodný výkon a dokázala vytvořit text přinášející opravdu dobrou představu o jednotlivých hlavních liniích výkladu, který je srozumitelný i pro laika, aniž by nepřipustně zjednodušoval. Je třeba dodat, že diplomandka pracovala se sekundární literaturou psanou česky, anglicky, německy, francouzsky, italsky a latinsky.

Třetí kapitola se věnuje principům českého verše a je do diplomové práce zařazena zejména z toho důvodu, že latina má s češtinou společné některé prozodické vlastnosti (vázaný důrazový přízvuk, nezávislost délky vokálů na přízvuku), a čeští překladatelé tak museli při překladu časoměrné poezie řešit zřejmě podobné problémy jako Livius Andronicus při překladu *Odysseie*. Na pravidla definovaná pro český verš se pak diplomandka v další části práce poměrně často odvolává.

V úvodu ke čtvrté kapitole, která je hlavní částí práce, nacházím formulace, které mohou být pro nezávislého čtenáře trochu zavádějící: „... předpokládáme, že se Livius Andronicus ... mohl pokusit ctít metrické schéma předlohy“ (str. 46), „V Liviových verších předpokládáme pro účely stanovení metrického schématu...“ (str. 47). Tyto formulace navozují představu, že se jedná o jakési apriorní postuláty, které se diplomandka posléze snaží v konkrétních metrických rozborech naplňovat. Protože ale znám genezi práce, vím, že tyto „předpoklady“ vycházejí až z pečlivé práce s konkrétními verši, že se jedná vždy jen o jednu z původních hypotéz, která se nakonec na základě rozborů ukázala jako nosná.

Samotný metrický rozbor M. Vaníková omezila – dle mého názoru rozumně – pouze na verše Livia Andronika a Naevia, k čemuž připojila ještě tzv. vzorový saturnský verš (*Malum dabunt...*)

a Naeviov epitař. U každého verše uvádí jeho časoměrné i akcentové schéma a již podle zvolené hypotézy stanoví konečné metrické schéma verše, v naprosté většině přízvučné, u Naevia v několika případech smíšené (časoměrně-přízvučné). Ve svých rozbořech je poctivá, uvádí různá možná řešení a nezamlčuje, pokud na některých místech rozbor se zvolenou hypotézou neladí – to ale na důvěřehodnosti nic neubírá, spíše naopak. Výsledkem je až nečekaně funkční řešení, nekomplikované a podle mého názoru velice přesevěďčivé. Dokreslují to dobře i soupisy metrických schémat na str. 69 a 91. Je až s podivem, že tímto způsobem verše dosud nikdo nezpracoval (ač, jak diplomandka uvádí, Tanner a Pulgram – viz pozn. 60 a 65 – již zmiňovali možnost, že by saturnské verše mohly fungovat jako jakási přízvučná náhrada časoměrného hexametru). Za určitý nedostatek (a diplomandka na něj sama upozorňuje) lze snad považovat fakt, že pátou stopu, která je v klasickém časoměrném hexametu téměř bezvýjimečně daktylská, tvoří zde většinou spondej (resp. trochej) a vyskytuje se v ní nejvíce odchylek. Musím ale zároveň přiznat, že tím ani přesto pro mě osobně není při hlasitém čtení „pocit hexametru“ nijak narušen.

V některých případech považuji za sporné umístění cézur nebo dierezi: Livius Andronicus 9 (11), str. 58 (zbytečná cézura ve druhé stopě); 19 (27), str. 62 (diereze za *cumque eo*); 30 (18), str. 65 (dle mého názoru má být spíše bukolická diereze); 34 (35-36), str. 65 (diereze za *vina isdem*); Naevius 43 (37), str. 85 (diereze mezi *simul* a *atque*); 48 (49), str. 87 (zbytečná cézura ve třetí stopě).

Po formální stránce je diplomová práce s množstvím metrických schémat vypracována vzorně.

V závěru si dovoluji dodat ještě pár slov ke způsobu práce M. Vaníkové, jak jsem jej měla možnost poznat. M. Vaníková je velice samostatná, má velký intelektuální potenciál a schopnost udržet v paměti značné množství údajů. Dokáže pohlízet na práci svých předchůdců kriticky, ale zároveň s respektem. Co ale považuji za její největší klad, je poctivost, se kterou k látce přistupuje – nikdy „neznásilňuje“ zkoumaný materiál, přiznává nedostatky svých rozborů, sama si práci komplikuje novými otázkami a sama sobě vyvrací původní slibně vypadající řešení.

Práce je dle mého názoru velmi zdařilá a považuji ji za výborný podklad k obhajobě. Pevně doufám, že se podaří diplomandce výsledky své práce prezentovat i v zahraničí, a jsem zvědavá na reakce odborné veřejnosti na toto čisté a nekomplikované řešení problému, který trápi klasickou filologii již více než dvě stě let.

V Praze 20. srpna 2008

Mgr. Lucie Pultrová, Ph.D.